

1991 DE ZELFZWICHTER

62

BAKKER *de Rappe Schoenlapper*
FA. DOORNBOS & PETERS

A-kerkhof 33 - 9712 BC GRONINGEN
 Telefoon 050-120807

Naar windmolen

Goeswert

te Feerwerd voor:

- * tarwemeel
- * tarwebloem
- * rijst
- * gort
- * pannekoekenmeel
- * gemengd graan
- * en andere molen-
produkten (ook
voor zelfbakkers
(sters)

Dinsdag t/m zaterdag geopend
 13.30 - 18.00 uur.

MOLENAAR ROLF WASSENS

TEL. 05941-1545.

- * *Porselein*
- * *Kristal*
- * *Tafelbestek*
- * *Kado-artikelen*
- * *Lederwaren*
- en*
- * *Sieraden*

WOLDRING

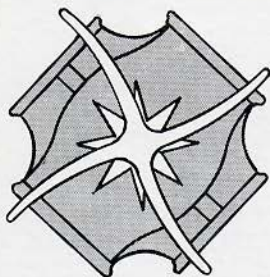
Oosterstraat 19
 Groningen - Tel. 050-133880

Meubels
en
Verlichting

WOLDRING

Stoeldraaijerstraat 25
 Groningen - Tel. 050-143222

DE ZELFZWICHTER

JAARGANG 18, NUMMER 62

JUNI 1991

DE ZELFZWICHTER is het orgaan van de Vereniging Vrienden van de Groninger Molens - opgericht 4 oktober 1973.

Het blad verschijnt in de maanden: **maart, juni, september** en **december**. Aan het lidmaatschap van de Vereniging van minimaal f 20,- per jaar is het abonnement van DE ZELFZWICHTER gekoppeld. Losse nummers kosten f 2,50 exclusief porto.

Correspondentie-adressen:

Vereniging Vrienden van de Groninger Molens: Postbus 213, 9700 AE Groningen.
Postbank-nummer: 3866034.

Redaktie van DE ZELFZWICHTER: C.E. van der Horst, Langeweg 10, 9679 HP Scheemda, telefoon 05979-13 46.

REDAKTIE:

C.E. van der Horst, Scheemda
W.O. Bakker, Harkstede
H. Berends, Sebaldeburen
H.A. Hachmer, Nieuwe Pekela

VORMGEVING + TYPEWERK:

M.E. van Doornik, Westernieland

AAN DIT NUMMER WERKTEN MEE:

C.E. van der Horst, W.O. Bakker,
H. Berends, H.A. Hachmer, F. Meeuwes,
en G.J. Pouw.

DRUK:

Drukkerij Actief Scheemda, Scheemda

IN DEZE ZELFZWICHTER:

Redactioneel	2
Waar bleven de onderdelen van de afgebroken molens 1951-1969?	3
Ingebruikstelling "De Zuidwendinger" ..	8
Voorjaarsvergadering verslag	12
Bestuursmededelingen	13
Nationale Molendag 1991	14
Nationale Molendag op de "Goliath". ..	16
Tips voor verzamelaars (III)	17
Een nieuw molenmuseum in Emsland ..	18
Zaanse jeugd in het Noorden	19
Verre opdracht Roemeling & Molema ..	20
Verkorte opleiding verantwoord? ...	21
Over een molenverzameling	24
Nieuwe leden / Ons molenwinkeltje ..	27
Vraag en Aanbod	28

REDAKTIONEEL

In ons blad is al geruime tijd een discussie op gang over de al dan niet noodzakelijkheid van de huidige, niet eenvoudige en lange tijd vergende, opleiding tot vrijwillige molenaar. Ter zake zijn drie partijen:

1. Gediplomeerde en in opleiding zijnde vrijwillige molenaars met de huidige opleiding door het Gilde van Vrijwillige Molenaars.
2. Molenliefhebbers, die wel willen draaien met een molen, maar het niet zo noodzakelijk vinden "all round" te zijn.
3. De molen-eigenaren (veelal gemeenten, stichtingen etc.), die dringend behoefte gevoelen aan vrijwillige molenaars opdat hun kostbare bezit niet tot statisch monument dreigt te worden.

Voor- en tegenstanders van de hierbij genoemde punten 1 en 2 laten, evenals in dit nummer, regelmatig hun standpunten naar voren komen en voor beide tegenstrijdige standpunten, valt begrip op te brengen.

De onder 3 genoemde groep is echter nog niet aan het woord geweest en juist bij hen, de molen-eigenaren, is de nood groot. Men zit te springen om bemanning van de molens. Heel veel molens staan, zelfs op de zaterdagen, stil en dat verschijnsel doet zich in het gehele land voor!

Het is van groot belang dat de betreffende instanties dit probleem tot een oplossing zien te brengen.

Het is echter niet alléén een kwestie van opleiding. Het is ook van belang de actieve vrijwilliger blijvend te stimuleren en aktiveren.

Het sterke verloop bij deze groep mensen moet tot staan worden gebracht. Enige zaken die daarbij kunnen helpen zijn:

- * Waardering en aandacht voor hun werk.
- * Bij, door de vrijwilliger geconstateerde gebreken aan de molen, vlotte reparatie bij voorkeur door de molenmaker.
- * Een reiskosten-vergoeding als de vrijwilliger op afstand van huis zijn hobby moet beoefenen.

C.E. van der Horst.

Voor het volgende nummer van 'De Zelfzwichter' van september 1991 wordt u vriendelijk verzocht uw kopij in te zenden vóór:

19 augustus 1991.

WAAR BLEVEN DE ONDERDELEN VAN AFGEBROKEN GRONINGER MOLENS IN DE JAREN 1951 TOT 1969?

door W.O. Bakker.

Lijst met gegevens van J.D. Medendorp te Zuidlaren; hier en daar aangevuld door W.O. Bakker te Harkstede.

In de jaren na de oorlog werden veel Groninger molens buiten gebruik gesteld en stonden vaak meer of minder te verkommeren. Tenslotte volgde vaak afbraak, meestal met een sloopvergunning, verleend door het ministerie van O.K. en W. (Onderwijs, Kunst en Wetenschappen). Onze bekende molenmaker J.D. Medendorp te Zuidlaren was vele jaren bij die afbraken betrokken en in tegenstelling tot de slopers, bewaarde hij veel van de onderdelen, om die elders zelf weer te gebruiken.

Ook verkocht hij ze aan collega-molenmakers, die in die jaren daar ook veel behoefte aan hadden om zo de toen nog niet zo goed gesubsidieerde restauraties betaalbaar te houden.

Veel hout van de achtkanten kwam bij de scheepshellingen terecht, die het gebruikten als stophout onder de in aanbouw zijnde coasters op de dwarshellingen.

In latere jaren blijken steeds meer molens weer te zijn gebruikt. Soms het achtkant of een complete kap en meerdere molens werden voor herbouw elders gebruikt.

Sommige molens lagen een aantal jaren in of bij *De Wachter* in Zuidlaren, totdat er een mogelijkheid kwam ze weer te gebruiken.

Vooral de jongeren onder ons zullen wel denken: "*Wat een vreselijk gesloop*", maar je moet het in de tijd van de vijftiger jaren zien, toen een groot aantal molens absoluut niet te redden was.

Dankzij o.a. Medendorp zijn een aantal molens behouden gebleven door herstel met onderdelen en vooral in latere jaren door complete verplaatsingen. Tot onze verrassing blijkt Medendorp al die gegevens op papier te hebben vastgelegd en stelde hij voor ons een lijst ter beschikking met 27 afgebroken molens om te gebruiken voor 'De Zelfwichter'.

Ook ondergetekende heeft veel genoteerd en zo is hier en daar iets toegevoegd aan de overigens verrassend juist zijnde lijst.

Hier volgt nu het overzicht.

1. Slochteren.

Poldermolen Hooilandpolder. Afgebroken 1951. Achtkant verwerkt in een boerderij te Midlaren. Eén roede naar Zuid-Holland (waar?).

2. Overschild.

Poldermolen *De Blauwe Molen*. Afgebroken in 1951, samen met H. Wiertsema en A. Steenhuis.

Achtkant naar boerderij te Midlaren. Beide Pot-roeden in 1954 naar de *Eva* in Usquert.

Kleedhout van het achtkant naar *De Korenschoof* in Noordlaren.

3. Aan het Schildmeer.

Poldermolen *Tetjehorn*. Afgebroken 1952. Achtkant werd stophout en één roede naar de *Westerse Watermolen* te Nieuw-Scheemda.

4. Stedum.

Poldermolen *De Bult*. Afgebroken 1952. Medendorp had hier hulp van U. Hazekamp te Westerwijtwerd.

Lange spruit werd in Usquert korte spruit. Beide roeden in 1959 naar het Openluchtmuseum te Arnhem voor de Noordlaarder poldermolen. Achtkant verwerkt in een kapschuur te Zuidlaren.

5. Kropswolde.

Poldermolen Kropswolderbuitenpolder. Afgebroken 1952. Veldkruizen werd gebruikt als stophout voor de stoomcarroussel van C.V. Sipkema, die Medendorp naar Zuidlaren haalde en die meerdere keren o.a. op de Zuidlaardermarkt draaide. Deze carroussel ging later naar Amerika.

Bovenwiel en bonkelaar in 1952 naar de korenmol van J. Graver te Gasselter-rijveen.

6. Slochteren.

Poldermolen Kleine Oosterpolder. Afgebroken in 1953. Achtkant werd stophout voor scheepswerf en de stoomcarroussel. Ingekort boventafelement in 1968 naar Vledder.

7. Noordlaren.

Poldermolen Noordlaarder Oostpolder. Afgebroken in 1953. Kammen bovenwiel werde geplaatst in *De Witte Molen* te Glimmen. De gehele molen in 1959 herbouwd in het Openluchtmuseum te Arnhem.

8. Garrelsweer.

Koren- en pelmolen Bleeker. Afgebroken 1954. Achtkant werd stophout. Pelstenen naar Offeringa in Warffum. Roeden naar Harlingen voor de niet gelukte herbouw van de korenmol *De Bazuin*. Eén roede ging in 1958 naar Oude Pekela. Bovenwiel en bonkelaar naar Warffum voor de wederopbouw van de korenmol *Bijo*.

De pelspillen, oorspronkelijk masten van een zeeschip, zijn verwerkt in een boerenschuur. Kammen van het spoorwiel gebruikt in het Openluchtmuseum. De as is bij Brons te Appingedam omgego-ten tot een vliegwiel.

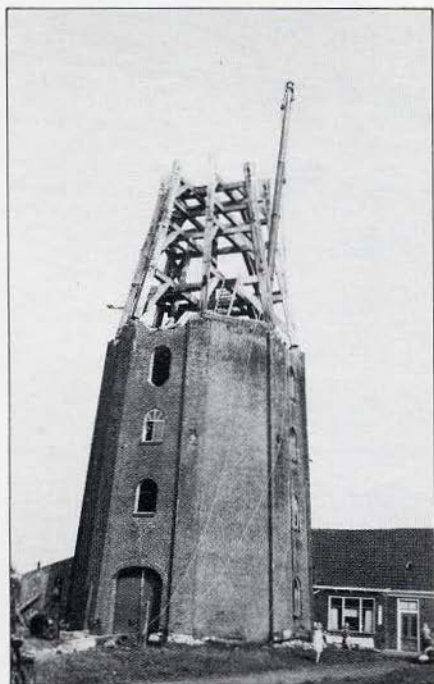
9. Noordbroek.

Koren- en pelmolen *Aurora*. Medendorp kocht de molen voor f 4.700,- en brak hem samen met hulp Tinus af, waarbij op het muurwerk een rechtmast werd geplaatst. Dit was in 1954. Bovenwiel, vang en bonkelaar naar Schiedam voor wederopbouw van *De Noord*. Pelstenen naar Offeringa. Eén loopersteen naar de *Fortuna* in Noordhorn. De hoge stenen onderbouw met ± 80.000 stenen verwerkt in diverse schuren. Achtkant werd stophout. De beide grote luiwerkwielen werden in Vledder bovenwiel en bonkelaar. Spoorwielkammen naar *Bijo* te Warffum, evenals de steenkraan en lange schoren. Spantring van de kap naar de *Adam* te Delfzijl. Steenspil en rondsel naar Gunnewick in Vragender (Gld.).

De fraaie molen "Aurora" beheerste het dorpsbeeld van Noordbroek volkomen. Met zijn stellinghoogte van 16 meter was hij de hoogste molen van de provincie Groningen. Gebouwd in 1833 en gesloopt in 1954.

Collectie: W.O. Bakker, ansichtkaart met datum 31 oktober 1942.

Met de trieste sloop van de "Aurora" in 1954 werd daarmee de reus van Noordbroek geveld.

Foto: W.O. Bakker, september 1954.

Zolderbalken uit de onderbouw verzaagd tot vloerhout voor gemeentehuis *Het Laarwoud* te Zuidlaren.

Voeghouten en windpeluw naar biljart-fabriek 'De Schepper' in Helpman. Zolderplanken verwerkt in silo Van der Berg in Farmsum.

Molen "Bijo" te Warffum. Anno 1856. Ontwiekt na ongeluk op 6 februari 1948. In 1951 verder onttakeld. Daarna weer hersteld, opening op 2 november 1956. Helaas afgebrand op 28 oktober 1957! Het stenen onderstuk staat er nog. Fokwieken en Dekkerwieken met zelf-zwichting, maar zonder kleppen. Merkwaardig niet vermeld in het hoofdstuk "Verdwenen molens tussen 1949 en 1981" in het Groninger Molenboek.

Ansichtkaart, collectie: W.O. Bakker.

10. Ezinge.

Koren- en pelmolen *De Duif*. Afgebroken 1954-'55. Achtkant werd stophout. Bovenwiel en bonkelaar naar een Noord-hollandse poldermolen. Spoorwiel, dons-balk, koningsspil, rondsels, luiwerk, steenspil, staart, spruiten en vulstukken van de as naar *Bijo* in Warffum. Een andere steenspil zit nu bij Bremer in Burum (Fr.).

11. Leermens.

Korenmolen Moedt. Afgebroken voorjaar 1957. Houten roede naar Openluchtmuseum; de verdekerde roede, oorspronkelijk van Roodeschool, naar *Bijo* in Warffum. Bovenwiel naar een Noordhollandse poldermolen. Achtkant werd stophout en staart, spruiten en schoren verwerkt in de *Eva* te Usquert.

12. Warffuizen.

Koren- en pelmolen *De Nijverheid* van Bûchli. Onttakeld 1955. Staart en

schoren naar Warffum. Bovenwiel en bonkelaar naar België. Voeghoutsen en windpeluw naar biljartfabriek 'De Schepper'.

13. De Wilp.

Korenmolens Reindersma. Afgebroken 1956. Gebruikt als stophout. De gaande werken naar een molen in Noord-Brabant.

14. Kiel-Windeweer.

Korenmolens Oldenziel. Afgebroken 1956. Achtkant naar scheepshelling. Binnenroede naar *De Binnenmolens* in Rhenen. Staart en schoren verwerkt in de *Adam* te Delfzijl.

15. Scharmer.

Poldermolens Rozenburgerpolder. Binnenroede naar *Bijo* te Warffum. In 1957 afgebroken en weer opgebouwd op 'De Keukenhof' te Lisse. Deze molen

was in 1892 door grootvader P.H. Medendorp nieuw gebouwd.

16. Harkstede.

Poldermolens *De Verloren Zoon* van polder Het Lageland, afgebroken 1957.

Spoorwiel en één rondsels naar de molen op Aruba. Kruilier naar de molen van Bak te Colijnsplaat. Lange schoren en één vijzel naar het Openluchtmuseum. Vijzelwielen naar elektrisch gemaal Garrelswester Kloostermolenspolder. Achtkant werd stophout.

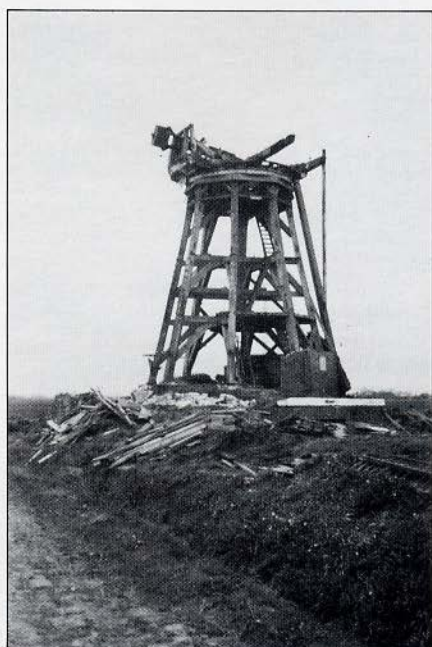
17. Meedhuizen.

Korenmolens Begeman. Gekocht voor f 1.700,-. Afgebroken 1957. Eén houten roede naar 'De Keukenhof'. Bovenas naar poldermolens *De Wâlden* in de Lindevaallei van 'It Fryske Gea'.

Afbraak van de "Rozenburgermolen" te *Scharmer*. Achter achtkantstijl J.D. Medendorp en rechts molenaar Harm de Wit. Herbouwd als de "Keukenhofmolen" te Lisse (Z.H.).

Foto: W.O. Bakker, 10 januari 1957.

Harkstede. Poldermolens "De Verloren Zoon" is verloren gegaan. Het was een molen met twee vijzels.

Foto: W.O. Bakker, 2 mei 1957.

18. Stedum.

Poldermolen Barnheemsterpolder. De fa. Gunnewick in Vragender kocht deze molen voor f 4.000,- en liet hem door Medendorp afbreken en weer opbouwen als koren-molen. De as (De Prins van Oranje, nr. 1401 - 1892) ging naar Bremer in Burum. IJzeren Potroede nr. 2700, gemaakt in 1932, werd op 1 augustus geleverd aan P. Takens, molenmaker te Onderdendam. Deze roede ging naar Marle, gem. Wijhe (Ov.) voor de koren-molen van de familie Kelderman.

19. Onderdendam.

Poldermolen *Onderwierumer Molen*. Gekocht voor f 200,- en in 1958 afgebroken. Bovenwiel en bonkelaar naar Aruba. Koningsspil en romp verwerkt in Zuidlaren. De as (H.J. Koning Foxham, nr. 58 - 1901) ging naar koren-molen *Windlust* in Noordwolde (Fr.).

20. Scheemda.

Poldermolen polder Scheemderzwaag, afgebroken 1959. Kap en bovenwiel naar *De Rat* in IJlst. De romp verwerkt in *De Wachter* te Zuidlaren. De as zit nu in de wipmolen *Achthovensche Molen* bij Leiderdorp. De ene roede ging compleet met hekwerk, zelfzwinging en stroomlijnneus naar koren-molen *De Hoop* van Ekkelkamp in Haren. De andere Potroede, nr. 2741 uit 1936, ging naar koren-molen *Vogelzicht* te Kuitaart (Zeeuws-Vlaanderen).

21. Wedderveer.

Koren-molen Jonker v/h Snelter. Afgebroken 1960. De molen staat nu op Aruba en het spoorwiel en de rondsels zitten nu in koren-molen *De Zwaan* te Holland (Michigan - U.S.A.).

22. Kantens.

Poldermolen polder 'Kooi'. Afgebroken in 1960. Het achtkant werd in 1968 onderbouw voor de molen in Vledder. De kap ging naar de zeskante zaagmolen in Ommen, evenals de staart en schoren. De koningsspil naar *De Wachter* in Zuidlaren en de as in 1975 naar zaagmolen *De Jager* te Woudsend (Fr.).

23. Westerwijfwerd.

Poldermolen polder 'De Breeken'. Ge-deeltelijk gesloopt in 1963. De roeden gingen in 1964 naar *De Zaanplatte* in Ruinen. As, bovenwiel, bonkelaar, lange

Molen van de Barnheemsterpolder onder Stedum, gebouwd in 1868. Foto 1932. Op de voorgrond een nieuwe roede. Na afbraak herbouwd als koren-molen "De Vier Winden" te Vragender (Gld.).

Foto afkomstig uit de legendarische verzameling van molenaarsknecht N. Remijn te Biggekerke (Zld.).

spruit en schoren werden in 1970 gebruikt bij de bouw van *De Juffer* in Gasselternijveen.

24. Hoogkerk-Vierverlaten.

Poldermolentje Bos. Afgebroken 1963. Herbouwd als bovenbouw in Vledder in 1968.

25. Schildwolde.

Poldermolen Zandjerpolder. Afgebroken 1963. Opgeslagen bij de Rijkswaterstaat bij Appingedam. Alleen de as resteerde later, en die kocht Roemeling uit Scheemda (waar nu?).

26. Lutjegast.

Poldermolen Besheerpolder. Afgebroken 1966. Achtkant in Zuidlaren verwerkt; de as (H.J. Koning Foxham nr. 234 - 1914) ging in 1974 naar de *Fraeylemolen* te Slochteren.

27. Helpman.

Poldermolen polder 'Helpman'. In 1969 afgebroken en herbouwd in 1971 onder Haren aan het Paterswoldsemeer als *De Helper*. Deze molen was in 1863 gebouwd door grootvader P.H. Medendorp uit Zuidlaren.

Dit waren dus de molens, waar J.D. Medendorp bij de afbraak en eventuele verplaatsing betrokken was, voorzover dit Groninger molens betrof.

OFFICIELE INGEBRUIKSTELLING VAN POLDERMOLEN "DE ZUIDWENDINGER"

door Henk Berends (foto's in dit artikel: M.E. van Doornik).

Op vrijdag 26 april 1991 vond 's middags de feestelijke opening plaats van deze fraai gerestaureerde poldermolen. De vang werd door burgemeester A.A.M.F. Staatsen van de gemeente Groningen gelicht, waarna de molen voor het eerst sinds lange jaren weer op windkracht water uit kon slaan.

Voordat het zover was, waren diverse genodigden samen gekomen in het gebouw 'Het Anker' van de Gereformeerde Kerk aan het Hoendiep te Hoogkerk. Na een kopje koffie werden de genodigden welkom geheten door mevr. Ina Martens, voorzitter van de Stichting 'De Groninger Molen'. Zij vertelde het één en ander over de lange weg om tot restauratie te komen. Ook de toekomst van de molens wordt door subsidiegevers ongunstig beïnvloed. Van de jaarlijkse rijksbijdrage van f 5.000,- kan een molen niet onderhouden worden. Gelukkig doet het waterschap Westerkwartier daar jaarlijks nog f 2.000,- bij. Voor goed onderhoud is jaarlijks echter gemiddeld f 10.500,- nodig voor een poldermolen! De voorzitter probeerde met een indringende blik richting burgemeester Staatsen, om deze zover te krijgen dat de gemeente het ontbrekende bedrag gaat aanvullen.

De heer W.O. Bakker houdt vervolgens een verhaal over de poldermolen *De Zuidwendinger* en zijn omgeving. Zoals in heel Nederland hebben hier in het verleden ook tientallen molens in de omgeving gestaan. Een enkele kunnen we nu nog als levend monument aanschouwen. De rest is door sloop of brand verdwenen.

Rond 15.00 uur gingen de genodigden carpoolend naar de molen. Door een

stevige noordooster kwam de molen na het lichten van de vang gemakkelijk tot daden. Een applaus volgde. Na bezichtiging vertrokken de genodigden weer naar het gebouw 'Het Anker'. Hier voerden nog diverse sprekers het woord en werd onder het genot van een hapje en drankje nog gezellig nagekaart.

In het Groninger Molenboek van 1981 is de molen te vinden onder nummer 55. De in het molenboek bijgeplaatste foto toont ons een troosteloze aanblik: deels opgehekte roeden, afgebroken enden, gedeeltelijk verdwenen rietdek. Sindsdeze foto werd genomen is de situatie eigenlijk alleen maar verergerd.

Het waterschap Westerkwartier deed alleen het hoognodige om de elektrische installatie in de molen te beschermen tegen weersinvloeden. Het achtkant en vooral de kap met het bovenwiel werden een prooi voor de weerselementen. Dit deed de oprechte molenvrienden veel verdriet. Zicht op restauratie was er nog lang niet.

De enige manier om de molen voor het nageslacht te bewaren was het nog bestaande achtkant en de kap te conserveren. In nummer 3/85 van ons blad 'De Zelfzwichter' wordt melding gemaakt van deze conserveringswerkzaamheden. Door een aantal vrijwilligers van onze Vereniging werd het resterende riet verwijderd en de roeden uitgenomen.

Hét grote moment waarop de poldermolen "De Zuidwendinger" zolang heeft moeten wachten: het lostrekken van de vang (vroeger met duim, nu met korte sabelijzer) door burgemeester A.A.M.F. Staatsen, onder het toezien van voorzitter T. de Jong. Rechts vrijwilliger Hilbrand Hut.

Molenmaker Medendorp maakte het achtkant en de kap daarna weer dicht met watervast multiplex.

Lange, lange tijd heeft de molen zo op betere tijden moeten wachten. In december 1986 gaat deze molen met een viertal andere molens over van het waterschap Westerkwartier naar de pas opgerichte Stichting 'De Groninger Molen'. Ten tijde van de opening van de ringweg rond Groningen gloorde er enige hoop op herstel. Het Ministerie van Verkeer en Waterstaat zou ter gelegenheid van deze opening de gemeente Groningen een cadeau aanbieden in de vorm van een cheque. Nog voordat dit cadeau was ontvangen, was er al een bestemming voor gevonden: de poldermolen *De Zuidwendinger* zou er van gerestaureerd kunnen worden. Ook de gemeente Groningen deed vast een bedrag van f 50.000,- in een potje. De ringweg werd geopend,

het cadeau nooit ontvangen. Wég was de hoop op spoedige restauratie.

In het voorjaar van 1988 komt er een toezegging van de gemeente Groningen, dat zij 80 % van de restauratie-begroting van f 217.000,- in 1992 zal uitkeren. Het probleem blijft een gulle gever voor de resterende 20 % te vinden, tevens moet het rente-verlies van de voorfinanciering nog gecompenseerd kunnen worden. Het heeft daarom tot het voorjaar van 1990 geduurd, voordat het financieel plaatje rond was en er daadwerkelijk met de restauratie werd begonnen.

Door vrijwilligers werden de veldmuren onderhanden genomen, terwijl vier molenmakers het overige werk deden. Daardoor lijkt het misschien dringen in deze niet zo grote molen met nauwelijks 19 meter vlucht, echter de diverse onderdelen

Met het ingebruikstellen van "De Zuidwendinger" te Vierverlaten is de provincie Gröningen weer een mooie zelfzwichter rijker geworden. In het rietdek staat het jaartal 1819 ingedekt.

werden door de molenmakers grotendeels in de werkplaats vervaardigd. Door ziekte van molenmaker Medendorp stagneerde de afwerking van de restauratie in het najaar van 1990. Vanwege een ziekenhuis-opname was het molenmaker Medendorp niet mogelijk voor de geplande datum de molen op te leveren. Molenmakerij Dunning maakte daarop het karwei af. Het resultaat mag er zijn. Het meest opvallende bij deze molen zijn de te korte roeden (of is de molenbelt te laag?) en het gegalvaniseerde hekwerk rond de molen. Dat hekwerk kan de tand des tijds ruimschoots doorstaan.

En nu verder....

De molen is gerestaureerd en staat weer mooi te wezen tegen een woud van hoog-

Dergelijke borden kunnen wij nóg liever missen als kiespijn!

spanningsmasten en draden van het EGD-verdeelstation.

Van het oude molenaarshuis is niets meer te vinden, zodat het beheer en toezicht op afstand moet plaatsvinden. Trouwens, het toezicht is min of meer al geregeld. Op een bord bij de ingang van de reed naar de molen staat te lezen: "Deze molen is NIET te bezichtigen". De eigenaar van de reed naar de molen ziet de molenbezoekers liever niet dan wel. Voor de vrijwilliger wordt het daarom minder aantrekkelijk deze molen te bemalen.

Je kunt je daarom afvragen of deze molen op deze plaats had moeten worden gerestaureerd. De ligging (biotoop), de bereikbaarheid (particuliere weg) en bediening (geen mulderswoning) hadden meegenomen moeten worden in de beslissing om deze erg vervallen molen nog weer in ere te herstellen. Als molenvriend gaat het je natuurlijk aan het hart, als er een molen door wat voor oorzaak dan ook, verdwijnt. Maar in dit geval had het geld m.i. beter besteed kunnen worden aan een verplaatsing van dit achtkant of nog beter aan de poldermolen *De Zwakkenburger*, welke onlangs op de monumentenlijst werd geplaatst.

Hiervan is de biotoop nog geheel intact en ook de bereikbaarheid ligt hier een stuk eenvoudiger.

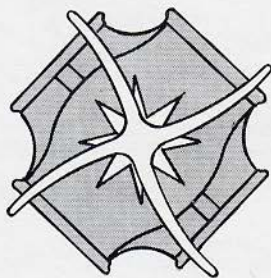
Echter, gedane zaken nemen geen keer en door de lange looptijd van restauratieprojecten is het vaak niet mogelijk tussentijds gewijzigde inzichten in de praktijk te brengen.

Het feit blijft, dat de provincie Groningen weer een maalvaardige molen rijker is geworden. Proficiat!

MOLENNIEUWS

De laatste maanden zijn er weinig molennieuwsberichten bij de redactie binnengekomen. Dat is jammer, want er gebeurt nog altijd wel een en ander aan onze molens in de provincie Groningen, welke feiten wij gaarne willen publiceren. Van kleine tot grote dingen, van een schilderbeurt, nieuwe zeilen of een nieuwe roede tot grote restauratiewerkzaamheden, alle nieuws is welkom.

Moleneigenaren, molenmakers, beroeps- of vrijwillige molenaars, schrijf even een briefje naar de redactie. De lezers zullen jullie zeer dankbaar zijn!

VOORJAARSVERGADERING VERENIGING VRIENDEN VAN DE GRONINGER MOLENS

gehouden op donderdag 11 april 1991 in een der zalen van het Veemarktcomplex te Groningen.

door H.A. Hachmer.

De voorjaarsvergadering mocht zich verheugen in een goede opkomst. Maar liefst 81 leden tekenden de presentielijst. De zaal was zoals gebruikelijk om 19.00 uur geopend.

Om precies tien over acht opende de heer T. de Jong de vergadering. Onze voorzitter kondigde tot zijn spijt aan dat de film van *Bovenrijke* nog niet kon worden vertoond. Het beeldmateriaal was gemonteerd, maar geluid en commentaar ontbraken nog. Een tegenvaller.

Wat de voorzitter ook nog steeds tegenviel, was het aantal actieve vrijwillige molenaars. Hij constateerde dat er op zaterdagdagen teveel molens stil staan. Hij sprak de hoop uit dat het aantal actieve vrijwillige molenaars weer zou toenemen en ried de aanwezigen aan om eens te gaan kijken bij een instructiemolen in de omgeving.

De Jong bracht verder ter tafel dat er weer een stichting was opgericht naast onze Vereniging met als naam: *De Stichting Vrienden van de Groninger Molen*. De stichting is niet bedoeld om weer allerlei molens te verwerven, maar moet worden gezien als tijdelijke parkeerplaats voor eventuele zorgenmolens, rompen en weer op- of te herbouwen verdwenen molentypen.

Wat betreft ons enige molenbezit was er nu eindelijk positief nieuws. Na heel wat heen en weer geschuif, zal de stalen *Amerikaanse windmotor* naar alle

waarschijnlijkheid worden opgebouwd in de gemeente Leek. Voor enkele andere molens in onze provincie breken eveneens betere tijden aan. Zo wordt met de restauratie van de molen *d'Olle Widde* te Ten Post (nr. 23) begonnen. De restauraties van zowel *De Palen* te Westervijward (nr. 77) als *De Zuidwendinger* te Vierverlaten (Nr. 55) zijn in een vergevorderde stadium en zullen vanaf mei weer draaien.

Na de mededelingen van onze voorzitter nam onze secretaris, de heer C.E. van der Horst het woord over. De notulen van de najaarsvergadering werden voorgelezen. Daarna was het woord aan de penningmeester G. de Vries. Tijdens de toelichting van de begroting ontstonden enige vragen met betrekking tot de punten 5 en 11: voorlichting/propaganda (P.R.) en subsidies aan derden. Dit alles leidde tot enkele heftige discussies. Zo werd gevraagd waar de subsidies aan derden naar toe gingen en of molenrompen tot deze derden gerekend moesten worden *). Het bestuur lichtte toe dat dit geld ten goede zou komen aan op de Monumentenlijst geplaatste molens én rompen. Plaatselijke initiatieven voor herstel en wederopbouw konden eveneens met deze gelden worden gesteund. Vorig jaar had

*) Er circuleren in de molenwereld twee tegenovergestelde meningen. De ene luidt dat de gelden alleen ten goede moeten komen aan bestaande molens. Restauratie van rompen of herbouw van verdwenen molentypen zou teveel geld kosten. Dit geld zou beter gebruikt kunnen worden voor het onderhoud van bestaande molens. Teveel molens maakt de spoeling te dun.

De andere mening zegt dat gelden besteed aan restauratie van rompen of herbouw toch niet ten goede komen aan de bestaande molens. Dit soort projecten wordt gefinancierd via andere kanalen. Molenbehoud is voor hen ook rompenbehoud en het steunen van initiatieven tot herbouw.

de Molenstichting Molenrij f 1.000,- ontvangen. Dit jaar wilde men de subsidies aan derden verhogen tot f 4.500,- waarbij een deel ten goede zou komen aan de nieuwe stichting. Het bestuur stond en bleef op het standpunt staan dat een deel van het geld, dat de leden meer betalen dan de gebruikelijke f 20,- ten goede moest komen aan molenbehoud en initiatieven daartoe.

Vanuit de zaal werd echter voorgesteld een deel van de subsidies aan derden over te hevelen naar P.R. Dit leidde tot reakties dat de P.R.-commissie tot nu toe weinig had gepresenteerd en maar eens met een goed onderbouwde begroting en plan moest komen. Nu stond in een keer de verhoging van P.R. van f 1.455,57 naar f 4.000,-; de verhoging van subsidies aan derden van f 1.000,- naar f 4.500,-; het eventuele overhevelen naar P.R. als het funktioneren van de P.R.-commissie ter discussie.

Een voorstel om de gehele begroting, die vooral op genoemde punten teveel bleef zweven, af te keuren, haalde het niet. Na veel geharrewar werd besloten de begroting, op de punten 5 en 11 na, goed te keuren. Omdat het bestuur niet wilde wachten tot de najaarsvergadering, werd besloten om voor deze punten een extra vergadering in te gelasten. Nadrukkelijk werd door iedereen gesteld dat de discussie niet moest worden gezien als een aanval op onze penningmeester. De cijfers van vorig jaar waren dan ook zonder enige problemen door de kascommissie goedgekeurd.

Eveneens zonder problemen verliep de herbenoeming van bestuursleden. De heer Harry van Hoorn had zich niet herkiesbaar gesteld. Hij verhuisde in verband met zijn werk naar het westen van ons land. Als nieuw bestuurslid werd daar-

om Bea Timmers uit Niezijl gekozen. Om kwart voor tien kon iedereen met een al dan niet rood hoofd genieten van een bak koffie.

Om tien over tien begon Walter Hofkamp met de vertoning van dia's over de herbouw en restauratie van molens in de gemeente Menaldumadeel. Het is bij het ongelooflijke af, wat de vrijwillige molenaars (of liever bouwers?) in deze streek presteerden. Molen na molen werd hersteld. Soms was er eigenlijk geen sprake meer van een molen. Toch wist men de ergste krepeergevallen te redden. Uit de diaserie sprak duidelijk dat wat hier werd gepresteerd, eenmalig is in de Nederlandse molengeschiedenis. Hofkamp en zijn mannen bleken mannen van daden, niet van woorden. Na afloop van de serie kreeg Walter Hofkamp een welgemeend applaus. Uit handen van onze voorzitter ontving hij een presentje voor de komst.

Wat restte was de rondvraag. De molenaar van *Woldzigt* te Roderwolde merkte op, dat ook vrijwilligers in zijn molen entree moeten betalen.

Voorts vroeg hij zich af of er nog een vrijwilliger actief was op de molen *Eben Haëzer* van Enumatil. De kerstster hing namelijk nog op de molen, hetgeen volgens hem geen reclame voor de vrijwilligers was. De heer T. de Jong zegde toe alles in het werk te stellen om de ster te laten verwijderen. Tot slot kwam er nog een vraag over de herinnering, die sommige leden ten onrechte hadden ontvangen. Dit alles bleek te zijn rechtgezet en de getroffen werden nogmaals de excuses aangeboden.

Om kwart over elf kon de voorzitter de vergadering sluiten en zo kwam het toch nog goed uit, dat de film van *Bovenrijke* niet klaar was.

BESTUURSMEEDEDELINGEN

Naar aanleiding van het verslag van de voorjaarsvergadering.

In tegenstelling tot hetgeen in bovengenoemd verslag is vermeld, heeft het bestuur besloten om geen extra leden-vergadering in te lassen. De punten 5 en 11 van de begroting zullen op de najaarsvergadering nader worden toegelicht.

Het bestuur.

CONTRIBUTIE

Het is mogelijk dat u bij deze 'Zelfzwichter' een herinnerings-acceptgirokaart toegestuurd heeft gekregen.

Dit betekent dat wij tot op heden van u de contributie voor 1991 nog niet hebben ontvangen. Wij willen u hierbij vragen de contributie alsnog door middel van deze acceptgirokaart te voldoen.

Opgemerkt moet worden, dat tussen de verzending van 'De Zelfzwichter' en de laatste verwerking van de binnengekomen contributie ongeveer twee weken zit.

Het is dus mogelijk dat u onnodig een dergelijke acceptgirokaart heeft ontvangen. We willen u vragen deze dan als niet verstuurd te beschouwen.

NATIONALE MOLENDAG 1991, EEN IMPRESSIE

door Henk Berends.

Eindelijk weer eens goed weer op de tweede zaterdag in mei! na twee jaren onder minder goede weersomstandigheden voor zowel de molens als de fietsers, konden op deze dag, uit opmerkingen van diverse beroepsmulders en vrijwillige molenaars, voornamelijk positieve opmerkingen worden genoteerd.

Als actieve vrijwilliger heb je op zo'n dag als deze de handicap dat je nooit door de provincie kunt gaan om al die werkende en voor het publiek opengestelde molens te bezoeken. Voor passanten moet het echter een indrukwekkend gezicht zijn om op zo'n dag zoveel molens tegelijk te zien draaien. Want dat de molens over het algemeen te weinig draaien, daar zijn we het met z'n allen wel over eens. Door ziekte, vakantie en vacante plaatsen moesten in onze provincie ook op deze dag noodgedwongen enkele maalvaardige molens stil blijven staan. Dat is jammer.

Dit jaar kon er eigenlijk gesproken worden van twee molen dagen. Op Hemelvaartsdag voorafgaand aan de Molen dag noteerden sommige molens meer bezoekers dan op de eigenlijke Molen dag.

In Eenrum kwamen meer dan 600 mensen een bezoekje aan molen *De Lelie* brengen, dit dankzij de braderie die daar op die dag werd gehouden. Ook bij onze instrukteur B. Dijk kwamen op Hemelvaartsdag 400 % meer bezoekers dan op de Nationale Molen dag.

In Niebert werd naast het volkorenmeel capucijners met spek verkocht aan de 125 bezoekers en 60 deelnemers van de onder eigen beheer georganiseerde fietstocht.

In die route waren voor het eerst twee werkende molens in Norg opgenomen. Op *De Krimstermolen* nam Libbe Kooistra de honneurs waar. Als eerste bezoeker kwam hier een dochter van oud-mulder Dijkema. Zij was reeds 77 jaar en kende de molen alleen nog op z'n oude plaats. Libbe heeft veel wetenswaardigheden over haar molenjeugd kunnen optekenen!

In Winschoten werd er door het Hostess-team (een plaatselijke organisatie) een fietstocht georganiseerd langs de molens in de Molenstad, Oude Pekela en Wedderbergen.

Doordat het stempelen onder in de molen plaats vond, kon vrijwilliger Bè Oomkens op die dag 'slechts' 100 bezoekers tellen in het gastenboek. Vooral voor ouderen is de klim naar boven soms bezwaarlijk. Echter, poldermolens leveren voor bezoekers soms ook problemen op, ondanks hun geringe hoogte. Bereikbaarheid en problemen met het recht van overgang drukken de bezoekers-aantallen. Zo noteerde *De Westerse Watermolen* in Nieuw-Scheemda maar 3 bezoekers en ook de jongstleden opgeleverde poldermolen *De Zuidwendinger* te *Viervliet* noteerde slechts vier bezoekers. Toch geen slecht resultaat, gezien de tekst op het bordje bij de toegang naar de molen (De molen is

FIRMA EKKELKAMP

De speciaalzaak voor: Volkorenmeel

Hondensport

Vogelzaden, Vogels

Aquariumbenodigdheden

Hengelsportartikelen

en alles voor Uw huisdieren

Rijksstraatweg 135

Telef. 344816

HAREN (Gr.)

DE MOLEN IN DE VREUGD?

Wij hebben
'n grote collectie
geboortekado's, zoals:

*kindercouverts,
rammelaars,
spaarpotten,
servetbanden,
paplepels en
geboortekaartjes
in zilver en pleet.*

GRAVEREN GRATIS!

JUWELIER **REPKO**

Herestraat 4
Groningen

Ondergetekende:

(blokletters s.v.p.)

Hr./Mw. _____

Adres _____

Postcode _____ Plaats _____

wenst lid te worden van de **Vereniging Vrienden van de Groninger Molens** en vier maal per jaar het tijdschrift 'De Zelfzwichter' te ontvangen tegen een jaarlijkse

contributie van f _____ (minimaal f 20,-).

Hij/zij zal na ontvangst van een acceptgirokaart de verschuldigde overmaken op postgiro 3866034 t.n.v. Ver. Vrienden van de Groninger Molens te Scheemda. Als welkomst-geschenk ontvangt hij/zij het boekje 'De Zelfzwichter' door Tineke Hamming.

Het contributiejaar valt samen met het kalenderjaar. Bij aanmelding na 1 oktober is over het lopende jaar geen contributie meer verschuldigd.

Datum: _____ Handtekening: _____

KNOOP HAREN BV
STUDIO - DRUKKERIJ - UITGEVERIJ

**OPVALLEND DRUKWERK
KOMT VAN KNOOP.**

Hortuslaan 18, Haren-Gn
Postbus 16, 9750 AA Haren-Gr
Telefoon 050-347641
Fax 050-346492

In enveloppe met
postzegel verzenden

AAN:

Vereniging Vrienden van de Groninger Molens

Postbus 213

9700 AE GRONINGEN

Onderlinge Brandwaarborg Maatschappij

speciaal voor Molenaars

SINDS 1873 SPECIALIST IN HET VERZEKEREN VAN WINDMOLENS

Hoofdkantoor Deventer: Singel 19 - Postbus 448 - 7400 AK Deventer
Telefoon 05700-12353

P. REITSEMA

AMBACHTELIJK MOLENAAR

Schipvaart 36

9883 PR OLDEHOVE

Producent van diverse soorten meel,
zoals:

- * VOLKOREN TARWEMEEL
- * MEERGRANENMEEL
- * GEPLETTE TARWE
- * ROGGEBOEM
- * ROGGE
- * HAVER
- * LIJNZAAD
- * PANNEKOEKMEEL

De molen is voorzien van een
pellerij, zodat we nog de
OUDERWETSE GORT voor u hebben.

**Molen „De Leeuw”
Oldehove**

 DE KAMERSPECIALIST
HUUR
VERHUUR
ADVIEZEN
BEMIDDELING

Beheer van Huizen, Kantoren
en Bedrijfspannen.
Gespecialiseerd in Kamer-
verhuur.

Folkingestraat 18
9711 JW Groningen
Tel. 050-13 34 16
Geopend: 10-12 en 13-17.30 uur

OPA LUITJE DOORNBOS, MOLENAAR TE HUIZINGE

moet een vooruitstrevend man zijn geweest. In het gedenkboek *Bronsmotoren 1907-1957 "Volle kracht vooruit"* staat althans vermeld, dat hun eerste vergassermotor op 15 juni 1895 werd afgeleverd aan de heer L. Doornbos te Huizinge. Deze kreeg een 10-PK motor met drijfwerk en bolspil voor f 1.650,-. De volgende stap was een maalderij zonder molen, maar annex een speciale roggebroodbakkerij, die hij in 1911 "ien Stad" en wel aan de Tuinbouwstraat liet bouwen. Hoewel door velen gek verklaard, heeft die bakkerij het toch drie generaties volgehouden t/m 31 december 1988. Met de maalderij was overigens al eerder - al snel na de 2^e W.O. gestopt.

Maar uw boekhandelaar is nog opgegroeid in de sfeer van een graanzolder, met muizen en al, een werkende maalderij en een ambachtelijke roggebroodbakkerij, hetgeen zijn speciale bekoring had!

Misschien heeft dat ons "de tik" bezorgd om in onze zaak **MOLENBOEKEN** in hoge ere te houden! 't Is maar dat u het weet, als u het nog niet wist, tenminste....

**BOEKHANDEL
BEN DOORNBOS BV.**
Vereniging Boekhandel

DE HUIZINGE

OUDE KIJK IN 'T JATSTRAAT 59
9712 EC GRONINGEN
 TELEFOON 050 - 134041*

MULDER POT - KROPSWOLDE

KORENMOLEN **De Hoop**

Woldweg 70, Kropswolde.

Voor de zelfbakkers(sters):

- * volkorenmeel
- * tarwebloem
- * viergranenmeel
- * pannekoekmeel
- * boekweitmeel

Geopend:

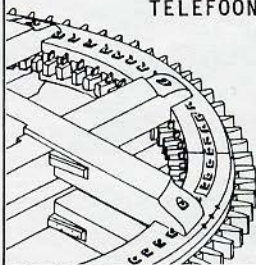
Di. t/m Vr. 13.30-17.00 uur, Zat.
van 9.00-12.00 en 13.30-17.00 uur.

Molenaar J.J. Pot,
telefoon 05980-9 49 53

MOLENMAKERS-
BEDRIJF

Roemeling
en
Molema

KERKLAAN 5, SCHEEMDA
TELEFOON 05979-1660

Mede dankzij bemiddeling door de V.V.V. kon "De Jonge Hendrik" te Den Andel meer bezoekers ontvangen op de Nationale Molendag (58 tegen 28 vorig jaar).

Foto: M.E. van Doornik, 21 april 1990.

NIET te bezichtigen). Voor vrijwilliger Hilbrand Hut en de molen komt het hier hopelijk spoedig tot een oplossing.

Door weinig wind konden de meeste molens 's morgens niet malen, sommige hadden zelfs moeite om 'voor de prins' te draaien. Dit gold ook voor de houtzaagmolen *Fram* te Woltersum. De 70 bezoekers keken geregeld tegen een stilstaand zaagmaan. Eerst na drie uur 's middags kon men met eigen ogen zien dat "van dik hout planken worden gezaagd".

Beroepsmulder Wassens verkocht bij zijn molen *Joeswert* het Groninger Landbrood, naast de koffie, ranja en broodjes-gezond. Mede dankzij publikaties in de streekbladen kwamen zo'n 200 mensen een bezoekje brengen aan de molen. Er werden goede zaken gedaan.

Minder positief is het feit dat een snelweger, die in de molen *De Ster* in Winsum staat, door één van de 200 be-

zoekers is vernield. Er lag geen briefje van de vader bij, hierdoor is de schade voor eigenaar Rolf Wassens.

Bij de poldermolen *Goliath* was weer veel publiek. Een verslag van de vrijwilligers aldaar leest u elders in dit blad.

In het Westerkwartier was voor de 5e keer een ANWB-fietsroute uitgestippeld door de actieve VVV van Grijpskerk. De molens *De Kievit* en *De Westerhorner* te Grijpskerk, *Fortuna* te Noordhorn, *Eben Haëzer* te Enumatil en *De Eendracht* te Sebaldeburen fungeerden als stempelplaats in de fietsroute. Het was een gezellige drukke dag met meer dan 300 fietsdeelnemers. In Sebaldeburen werd dit jaar koffie met oliebolletjes tegen een geringe vergoeding aan de liefhebbers verkocht, terwijl er op de meeste andere molens in de route koffie met koek te verkrijgen was. In Grijpskerk zorgde een muziekband voor vrolijke noten.

Een kleine enquête onder enkele molenaars leerde dat bezoekers-aantallen in grote mate blijken af te hangen van de evenementen die er rond of in de molen zijn georganiseerd. Een ander niet onbelangrijk punt is de mate van publiekheid die er over deze dag in de plaatselijke huis-aan-huis bladen wordt gegeven. Als vrijwilliger kun je het standpunt innemen dat je molenaar bent op een molen en die naar beste kunnen bedient en onderhoud en dat het organiseren van evenementen niet tot jouw taak behoort.

Een draaiende molen trekt inderdaad publiek, maar als de molen in een niet-toeristisch gebied staat, of de molen is moeilijk toegankelijk, dan zal er naast het regelmatig draaien van de molen toch nog iets meer moeten gebeuren, om de molen onder aandacht te brengen van een breed publiek. Wellicht kunnen er evenementen worden georganiseerd in samenwerking met plaatselijke verenigingen of VVV's. Denk daar vast nu maar eens over na. Ook als er geen fietstocht wordt georganiseerd, is het mogelijk meer mensen naar de molen te trekken door klaar te staan met koffie en koek. Dit wordt door de bezoekers zeer op prijs gesteld.

Op naar de Open Monumentendag!

NATIONALE MOLENDAG OP DE "GOLIATH"

door Fré Meeuwes.

Na vele voorbereidingen van o.a. grasmaaien, molen schoonmaken, verzamelen en plaatsen van vlaggestokken. Adviesjes maken, afspraken regelen, water aanslepen voor de koffie, etc. brak 11 mei aan. Bij het ontwaken 's morgens zag ik tot mijn grote vreugde dat de zon scheen en dat er een lichte westelijke wind waaide.

Om kwart voor acht heb ik Ida, mijn molenvriendin (vrijw.molenaarster) opgehaald en vervolgens zijn we naar de molen gereden. Bij de molen aangekomen hebben we eerst de molen losgemaakt en op de wind gekruid. Daarna koffie gezet en vlaggen gehesen. In de molen was de stempelpost van de fietstocht van de Stichting Sportieve Recreatie Roodeschool/Uithuizermeeden.

Al gauw waren onze hulpen: Johnny en Edwin Medendorp, Florence, Kelly, Roelof Wierenga ook aanwezig. De warme bakker bracht ons Groninger Landbrood, Goliathbollen en voor de koffie Molenwiesjes.

Tegen half tien kwamen de eerste bezoekers. Al gauw was het zo druk, dat de molen stilgezet moest worden. Onder-tussen was het Accordeon-duo Ineke en Nicoline Meeuwes gearriveerd, deze verzorgen het muzikale gedeelte, verder werden er schapen geschoren door de heer Koos Wiersema; de schapen waren van de fam. J.J. Klein.

De echte warme bakker Koos Poelma was nu ook aanwezig. Het werd een gezellige drukte. Radio Love en 'Ommelander Courant' waren ook vertegenwoordigd.

Heerlijk brood verkrijgbaar op een poldermolen....

De caravanclub van ± 100 personen, die gestationeerd was in Oosteinde, kwam ook een kijkje nemen.

Onder grote belangstelling werd er tegen kwart over vier nog even flink water gemalen, want de wind trok nog even goed aan en het werd een stuk kouder.

Na een drukke, gezellige, zonnige dag werd tegen vijf uur de vlaggen gestreken en de molen afgetuigd. Bij de telling van het gastenboek bleken er deze dag 370 mensen zijn geweest.

Hartelijk dank voor al degenen, die het ons mogelijk maakten om deze dag tot een succesvolle Molendag te maken. Zo promoot Goliath de molen.

TIPS VOOR VERZAMELAARS (III)

WELK SYSTEEM VAN VERZAMELEN?

door C.E. van der Horst.

In een aantal artikelen hebben wij in 'De Zelfzwichter' tips gegeven voor de verzamelaars onder onze leden.

In het december-nummer 1990 vond u wetenswaardigheden over de ansichtkaart, terwijl het maart-nummer 1991 aandacht schonk aan de bescherming van foto's en ansichtkaarten.

In dit artikel willen wij het hebben over de systematiek van een goede verzameling.

Het verzamelde moet toegankelijk zijn, men moet direkt weten te vinden waar het bedoelde object kan worden opgezocht.

Bij het begin van een molenverzameling moet men eerst gaan bepalen tot welk gebied men zich wil beperken. Hieronder valt het topografisch gebied, bijvoorbeeld:

- gehele wereld
- het Nederlandse taalgebied
- Nederland
- provincie Groningen
- of alleen de molens van het Westerkwartier.

Een volgende stap kan zijn, tot welk soort molens beperk ik mij:

- alle molens
- poldermolens
- of alleen koren- en andere industriemolens.

Als men kiest tot beperkingen als boven aangegeven, dan heeft dat het voordeel dat men eerder tot een gesloten einddoel zal kunnen komen. Wanneer men, zoals schrijver dezes, het besluit heeft genomen, om geen beperking van gebied of soort aan te gaan, dat men dan moet bedenken dat men nooit 'klaar' zal zijn.

Ook chronologisch kan men zich beperkingen opleggen, bijvoorbeeld ik verzamel alléén de nog bestaande molens of, juist het tegenovergestelde, ik leg mij toe op het verzamelen van juist de verdwenen molens, want van de bestaande molens is altijd nog wel een foto te verkrijgen.

Na bepaling van één der bovenaangehaal-

de mogelijkheden moet men een systeem brengen in de plaatsbepaling van de molen. Er zijn ook hier weer verschillende mogelijkheden, maar doe het in ieder geval alfabetisch:

- op gemeente, daarna dorp en nader adres
- op dorp / stad, daarna nader adres.

Deze volgorde kan men aanhouden over geheel Nederland (niet het buitenland daarbij betrekken, dat is te gecompliceerd), maar ook een goede gewoonte is deze volgorde aan te houden per provincie. In dat geval krijgt men dus 11 keer het alfabet.

Na de plaatsbepaling van de molen kan men dan de verdere gegevens vermelden, zoals die bijv. voorkomen in de provinciale molenboeken. Als voorbeeld: type, naam, functie, bouwjaar, stichter, huidige eigenaar, enz. enz., gevolgd door historische of technische bijzonderheden.

Tot slot moet u vermelden de bron van de gegevens, dus waaruit of van wie u de vermelde gegevens te weten bent gekomen.

Als u dat nuttig vindt, kunt u dan ook nog de herkomst van de foto en indien bekend de datum van de foto, vermelden

De volgende stap voor een ordentelijke verzameling is een goede opberg-methode, bij voorkeur in archiefkasten of dozen of in ordners met losbladig systeem.

Als een verzameling met overleg is opgezet, dan hebt u er een hele fijne en nuttige hobby aan. Een hobby, die je niet meer los laat en waar je veel vol-doening uit kan putten.

EEN NIEUW MOLENMUSEUM IN EMSLAND (D.)

door H.A. Hachmer.

Iets ten noordwesten van Papenburg ligt aan de Ems het terpdorpje Mitling-Mark. Begin 1990 werd hier een 1,2 miljoen Duitse Mark kostende operatie afgerond. Het dorp was onder andere een gerestaureerde molen, molenaarswoning en bakhuis rijker. In de schuur van de molenaarswoning is een voor "molengekken" interessante tentoonstelling ingericht. Een kleine 800 met molenmotief versierde huishoudelijke artikelen zoals emmers, zoutpotjes, zand-, zeep- en sodabakjes zijn in deze ruimte te bezichtigen.

De prachtig gelegen molen en molenaarswoning te Mitling-Mark (D.).

Ansichtkaart, collectie: H.A. Hachmer.

Het zijn géén moderne molensouvenirs of prullaria, nee, het zijn waardevolle voorwerpen voor zo'n 90 % stammend uit eind vorige, begin deze eeuw. Dit alles is erg overzichtelijk en netjes opgesteld in genoemde ruimte. Naast deze permanente expositie is de molen te bezichtigen.

De standplaats van de molen werd in 1695 voor het eerst bebouwd met een standerdmolen. De molenhistorie van het

dorp gaat echter verder terug. In 1560 werd reeds melding gemaakt van een standerdmolen, bemalen door een zekere Berends.

In 1764 werd de in 1695 gebouwde standerdmolen vervangen door een *Holländer-mühle*. Deze molen werd in 1842 getroffen door de bliksem en brandde geheel uit. Kort daarna werd de molen herbouwd. In 1919 verwierf Cornelis Kref-ting de molen. Hij kon vanaf de stelling

ongetwijfeld over de rivier Ems kijken, hetgeen nu niet meer mogelijk is.

In 1980 kwam zijn opvolger Harm Krefting bij een ongeluk om het leven. De toekomst van de molen leek onzeker. In 1984 wist de gemeente Westoverledingen de koren- en pelmolen in haar eigendom te verwerven en bleef de molen voor de gemeenschap bewaard zonder omgetoerd te worden tot woning of weekendverblijf, een risico dat bij onze oosterburen nog steeds erg groot is.

De gemeente begon met een omvangrijk herstelprogramma, waarbij de directe omgeving niet werd vergeten.

In 1990 werd het karwei grotendeels afgerond. De afwerking aan de molen is nog niet geheel afgerond. Zo moeten de staart en enkele schoren nog worden geverfd. De molen is voorzien van zelf-

zwichting met stalen hekkens en kleppen. Op de molenbaard staat het jaar 1764, in plaats van het verwachten jaartal 1842. In een bij de restauratie niet gesloopte aanbouw staat een uit 1928 stammende dieselmotor.

Is men uitgekeken, dan valt een wandeling door het terpdorpje en langs de Emsdijk aan te bevelen. Groepen kunnen op aanvraag een broodbakcursus volgen. De molen en tentoonstelling zijn te bezoeken op woens-, vrij- en zondagen van 15.00 tot 17.00 uur.

Tussen 1 november en eind maart is het geheel alleen op aanvraag te bezichtigen.

Mitling-Mark is via Papenburg over Völlen of via Leer (B 70), Ihrhove-Grotegaste, eenvoudig te bereiken.

ZAANSE JEUGD IN HET NOORDEN

door C.E. van der Horst.

Zaterdag 27 april 1991 was excursiedag voor de jeugd-afdeling van de Vereniging 'De Zaanse Molen'.

Een twintigtal jongelui, vergezeld door enige ouderen, waren die dag al vroeg uit de Zaanstreek vertrokken voor een molentocht in het noorden van ons land.

Het eerste bezoek gold de oliemolen *Woldzigt* te Roderwolde. De molen werd bezocht onder deskundige leiding, maar hij draaide niet. Dat is heel jammer, als men van zo ver komt en bijtijds je komst hebt gemeld.

Na Drenthe ging men onderweg naar het Oldambt en wel naar Noordbroek. Van te voren was de zaak hier wél goed voorbereid.

Om ± 12.00 uur arriveerde de bus bij de onlangs gerestaureerde korenmolen *Noordstar*.

De bij de molen wonende oud-eigenaars, de heer en mevrouw Overdijk, hadden gezorgd voor verse koffie en heerlijk belegde broodjes met kaas, vervaardigd van door de molen gemalen meel.

De jonge Zaanse kinderen lieten het zich best smaken.

De wind was zwak, maar de molen werkte dankzij de hulp van de vrijwilligers R.P. Lemminga, André Schuthof en assistent Jacob Wubbema. Van het bestuur van

de Molenstichting Oldambt, eigenares van de molen, was ondergetekende ter begroeting aanwezig.

Na een uurtje werd de reis voortgezet naar de poldermolen *De Dellen*, eveneens eigendom van de Molenstichting Oldambt, te Nieuw-Scheemda.

Ook hier lieten de vrijwilligers en met name J. van Wijk, zich niet onbetuigd en de molen draaide er lustig op los. Een bijzonderheid van deze molen is dat hij uitgerust is met twee vijzels!

Het laatste bezoek van deze excursie gold de fraaie houtzaagmolen *Fram* te Woltersum. Met veel voldoening konden de jonge molenvrienden de terugreis aanvaarden en terugzien op een geslaagde tocht.

Voor de volwassen Zaanse molenleden volgt dezelfde tocht in juni en naar wij vernemen, zijn hiervoor al twee bussen volgeboekt....

VERRE OPDRACHT VOOR ROEMELING & MOLEMA

door C.E. van der Horst.

In het Duitse plaatsje **Neustadtgödens**, ten zuidwesten van Wilhelmshaven, staat één van de weinig overgebleven poldermolens van Duitsland.

Het is een achtkante grondzeiler uit 1844 met staart (dus geen windroos) en twee vizels. De vlucht van de molen bedraagt 19,60 meter. en vroeger waren beide roeden zelfzwichtend.

*De "Wedelfelder Mühle" te Neustadtgödens
in de Landkreis Friesland.*

Ansichtkaart, collectie C.E. van der Horst.

De molen is nu van de Heimatvereinigung Gödens-Sande. In 1981 werd hij gerestaureerd en toegankelijk gemaakt voor het publiek.

Van de heer K.E. Heesen, bestuurslid van bovengenoemde vereniging, kregen wij bericht dat de molen opnieuw zal worden gerestaureerd, waarbij o.a. een nieuw boventafelement zal worden aangebracht.

Dit werk is uitbesteed aan het molenmakersbedrijf Roemeling & Molema te Scheemda. Deze fraaie molen zal binnenkort dus weer geheel in orde zijn.

IS EEN VERKORTE OPLEIDING VERANTWOORD?

door G.J. Pouw, instrukteur op de molen van de Polder Westbroek te Maarssen (U.)

In een van de laatste uitgaven van 'De Zelfzwichter' stond een oproep om te reageren op het verzoek of de vrijwilliger wil zwichten voor een 'gezellig' idee. Met onderstaand artikel wil ik hier gaarne gevolg aan geven. De laatste tijd verschijnen er, net als een mode-trend, zo hier en daar steeds weer berichten en ideeën om de status van vrijwillig molenaar te verkrijgen via een verkorte opleiding.

De redenen, die daar aanleiding toe zouden geven, zijn afhankelijk van de richting waaruit zij komen. Een van die redenen is o.a. steeds weer dat er zoveel molens gedoemd zouden zijn of worden, om stil te staan wegens gebrek aan voldoende molenaars.

Laten we eerst eens vaststellen, wat er in de vijftiental jaren, die achter ons liggen bereikt is. *Vele honderden molens draaien nu regelmatig* en soms malen ze zelfs. Was er geen opleiding voor vrijwillige molenaars geweest, dan waren alle nu in bedrijf zijnde molens nu gedoemd stil te staan. Dat niet alle molens in diezelfde positie verkeren, is niet altijd te wijten aan onvoldoende vrijwilligers, maar aan het feit dat er dikwijls meerdere molenaars op één molen aangesteld zijn.

Ik wil dit geenszins afkeuren, daar ik goed beseft dat voor diverse molens dit bijna een vereiste is. Ondanks dat, is mijn vaste overtuiging in zulke gevallen, adopteer als groep of vereniging dan deze stilstaande molens en laat deze eens per maand op basis van een roulatieschema, een dag draaien tot er een liefhebber voor is gevonden die dit op een regelmatige basis wil doen.

Maar dit even terzijde. Laten we eerst eens even stil staan bij het woordje *verkorte*, als aanduiding voor de opleiding die na geslaagd te zijn recht heeft zich bij een moleneigenaar te presenteren als iemand die verantwoord om kan gaan met zijn molen. Wat bedoelen de voorstanders van zo'n verkorte opleiding daar nu eigenlijk mee, of wat wil men ermee bereiken? Als men daar naar vraagt of men onderzoekt de motieven en achtergronden, dan blijkt de motivatie veelal gebaseerd te zijn op een drietal punten:

- a. Men vindt het examen, zoals afgenomen door de examencommissie van 'De Hollandsche Molen', te zwaar en het zou teveel zaken bevatten die men denkt niet nodig te hebben om molenaar te kunnen zijn.
- b. Men vindt de opleiding te lang duren voordat men met een eigen molen aan de slag kan gaan.

De poldermolen van polder Westbroek te Maarssen (Utr.), waar de heer G.J. Pouw instrukteur is.

Bouwjaar 1753, vlucht 27,78 meter met fokwieken. Heeft een vijzel die in de vroegere schepgradgoot ligt. Eigendom van de Stichting 'De Utrechtse Molens'.

Ansichtkaart, collectie M.E. van Doornik.

- c. Men heeft, ondanks nog niet gediplomeerd te zijn, reeds afspraken gemaakt met een eigenaar van een molen. Of de eigenaar zelf is de druk achter de persoon. Hij wil dat zo snel mogelijk zijn "molenaar" het diploma behaalt. Waarvan de motivatie veelal is het verkrijgen van zijn draaipremie of onderhoudssubsidie.

Wat de eerstgenoemde reden betreft, dat is hetzelfde en zeer bekende geluid dat men sinds jaar en dag hoort van leerlingen in welke tak van het onderwijs ook. Wil men bijv. de richting in van de technische beroepen, dan hoort men veel de klacht: *"Wat moet ik met al die theoretische vakken zoals geschiedenis, vreemde talen of boekhoudkundig rekenen?"*

Op zich heel begrijpelijk, daar er in ieder te bestuderen vak zoveel kostbare vrije tijd gestoken dient te worden om zich de kennis eigen te maken om het begeerde diploma te behalen.

Men kiest dan voor een vakkenpakket, bekend staande onder de prachtige aanduiding "pretpakket".

Later is men echter o zo blij deze "overbodige" lessen gevolgd te hebben, als men op de maatschappelijke ladder iets hoger is geklommen dan het niveau van de werkbank, hamer of schop. Dan blijkt ineens het nut van al die o zo "onnodige franje".

Uit de praktijk van de opleiding voor vrijwillig molenaar zijn gevallen bekend, waarbij men jaren geleden de opleiding te elitair werd bevonden, voor de doorsnee molenliefhebber.

Enige tijd nadien stelden diezelfde mensen voor, dat in het lespakket diende opgenomen te worden een hoofdstuk werktuigbouw. Bij dit voorstel was een lijstje met de diverse onderwerpen toegevoegd, welke dat deel diende te omvatten en dat loog er niet om.

Voor zowel de scholier als de a.s. vrijwillige molenaar geldt maar één ding: je bent gemotiveerd om het diploma te behalen, ja of nee. Is het ja, dan heb je er alles voor over en is niets te veel; is het nee, dan is alles te veel.

De tweede reden: de lange duur van de opleiding, is een discutabele zaak. Is de motivatie molenaar te worden, en

daarna zelfstandig een molen te beheren, gebaseerd op pure liefde voor de molen in al haar facetten, dan zal men daar ook alles voor over hebben en binnen de kortst mogelijke tijd van 18 maanden of 150 uren er in kunnen slaan. Dit vereist wel dat je moet toegeven aan je grote liefde voor de molen, hetgeen inhoudt dat je bijna iedere zaterdag naar de molen gaat om bij je instrukteur of de gastgevende molenaars praktijk op te doen. Daarbij komt ook nog dat je zeer regelmatig met de neus in de boeken zult moeten duiken.

Met andere woorden, als je echt iets wilt bereiken, dan moet je er wat voor over hebben. Ontbreekt het aan voldoende tijd, en je wilt het diploma toch behalen, dan duurt het helaas wat langer. Maar welke echte vrijwillige molenaar zal daartegen bezwaar hebben, je bent gedurende je opleidingstijd toch al heerlijk bezig met molens!!!

Geheel anders wordt het als men zo snel mogelijk "die of die" molen onder zijn beheer wil hebben of kan krijgen. Men streeft dan niet naar het afronden met een diploma van een zo prachtige cursus, maar naar de status van "de molenaar". Men heeft zich reeds als molenaar gepresenteerd bij de moleneigenaar, zonder het reeds te zijn.

Dat is nu juist de motivatie die leidt naar het verzoek om verkorte opleidingen etc., welke ten koste gaat van de molen en het molenaar-zijn. En dan duurt zo'n opleiding elke dag die hij duurt te lang.

Het voorbeeld dat men vroeger de eerste de beste boerenknecht op de molen zette en in enkele weken een "opleiding" (?) gaf, is juist.

Gemakshalve vergeet men er bij te vertellen dat vroeger op legio molens door onoordeelkundige behandeling brokken werden gemaakt, brand ontstond of menselijke ongevallen voorkwamen. Men behoeft hiervoor alleen maar de registers van de Arbeidsinspectie uit de jaren rond de eeuwwisseling door te lopen om tot een ontstellende lijst te komen.

Deze weelde kunnen wij ons nu echter niet meer veroorloven. We hebben nog maar een fractie van het toenmalige aantal molens over en daar moeten we uiterst zuinig mee omspringen!

En ook hier gaat het voorbeeld uit het technische onderwijs, zonder meer op. De leerling die zich geheel blind staart op het bijv. rondhangen in de werkplaats of garage, zal de school vaarwel zeggen, zo gauw de leerplicht-wet hem dit toestaat. Hij wil aan de slag, hij wil sleutelen, hij wil geld verdienen! Helaas heeft hij slechts voor korte tijd voordeel van zijn voorsprong op zijn klasgenoten, want zodra deze na

het behalen van het diploma in de werkplaats komen, zullen deze meer en verantwoordelijker werk toegeschoven krijgen.

En daarop voort bordurende, wat is er nu fijner voor de vrijwillig molenaar om ook voor vol aangezien te worden, en gezamenlijk met de eigenaar eventuele reparaties te bespreken op basis van zijn *overbodige* kennis van zaken op molengebied!!!

Het Gilde van Vrijwillige Molenaars verzorgt een belangrijk deel van de molen-opleidingsliteratuur. Een betere "Molenvakbond" dan het Gilde is haast ondenkbaar.

Foto: M.E. van Doornik.

Mijn advies is: als men niet de tijd of de motivatie heeft om de opleiding tot vrijwillig molenaar te volbrengen, blijf dan ondanks dat als zeer gewaardeerde ongediplomeerde hulp, hand- en span-diensten verlenen op een molen, ook dan kan men genieten van een hobby, of stop er mee.

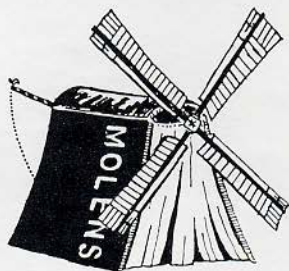
Probeer echter niet het niveau van het examen naar beneden te halen om zonder enige werkelijke inspanning toch een dan

in wezen tot een waardeloos vodge gedegradeerd diploma te behalen.

Dat is een verwerpelijke manier van zelfbedrog of statusjagerij, die ten koste gaat van de molens. Het antwoord op de vraag gesteld in de kop boven dit artikel moet dus zonder meer NEE zijn. *Een verkorte opleiding is onverantwoord, molenbehoud is een miljoenenzaak en daar mogen en kunnen we niet te lichtvaardig mee omspringen!*

OVER EEN MOLENVERZAMELING

door C.E. van der Horst.

1. De bekende molen-verzamelaar Walter Heesch uit het Duitse Sleeswijk-Holstein gaat onverdroten verder! Zojuist (eind 1990) verscheen *Windmühlen in Schleswig-Holstein in alten Ansichten - Band 5*. Het vijfde deel dus nu alweer met niet minder dan 143 foto's en ansichtkaarten van meestal verdwenen windmolens van deze Noordduitse deelstaat. De afbeeldingen, soms meer dan 100 jaar oud, zijn niet altijd even scherp en vaak wat bijgetekend en dat is jammer. Maar de beschrijvingen zijn boeiend, dus als men zelf verzamelt, kunt ge er heel wat uit putten. Wat moet een reis door West-Europa honderd jaar geleden voor ons molenliefhebbers geweldig zijn geweest. Nog meer reden voor ons, om wat nu nog resteert, liefdevol te beschermen. Ik kreeg dit boek, in de bekende uitvoering, als present-exemplaar van de schrijver. Dientengevolge kan ik u de exacte prijs niet opgeven. Alle vorige delen zijn echter óók nog verkrijgbaar bij Moritz Schäfer, Postfach 2254 - D-4930 Detmold (Duitsland) en de prijs daarvan is DM 29,80 excl. porto. Gedrukt en uitgegeven bij de Europese Bibliotheek te Zaltbommel 1990, ISBN-nr. D 90 288 4971 8 CIP.

2. M. Meerman is een bekende Limburgse molenschrijver en historicus. Al verschillende malen is een uitgave van zijn hand in deze rubriek besproken. Zijn nieuwste boek is *Watermolens in Eijsden, momentopnamen uit hun geschiedenis*. Het is een gekartonneerd verzorgd boek geworden van 211 pagina's. Op de Nederlandse helft van de Voer, die in België ontspringt, liggen nu nog vier waterradmolens. In het boek worden zes waterradmolens uitvoerig besproken. Van elke molen is een zeer fraaie kleurenfoto afgebeeld en vele zwart/wit-opnamen. De tekst neemt ons mee van de vroegste vermelding tot op heden en dat is vaak boeiend om te lezen. De geschiedenis van waterradmolens is veelal verweven met eigenaars, die tot de adel behoorden. Kasteel, hoeve en molen hoorden bij elkaar. Dit alles kunt u lezen in dit aanbevolen boek, ISBN 90 900 3320 3, een uitgave van de Stichting Eijdsden Verleden, 1990. Afm. 17 x 24,5 cm. Verkrijgbaar voor de redelijke prijs van f 36,- over te maken op giro 5683530 t.n.v. bovenstaande stichting te Eijdsden o.v.v. "Watermolens".

3. Bij de aankondiging van dit boek blijven wij bij de waterradmolens, maar nemen dan een sprong naar de veel zuidelijker gelegen Voegen in Frankrijk. Het boek is geschreven door J.L. Boithias en de titel is *Les Scieries et les anciens sagsards des Vosges*. Een bijzonder fraai in linnen gebonden boek, afm.

21,5 x 30,5 cm. met talrijke illustraties van foto's, tekeningen, schetsjes, plattegronden enz. waarvan sommige zelfs in kleur.

Het boek beschrijft op boeiende wijze de gehele geschiedenis van het houtzagen in alle facetten, van houthakker tot en met het vervoer van het gezaagde hout.... Natuurlijk is dit boek met niet minder dan 256 pagina's in de Franse taal geschreven en dat zal voor vele molenvrienden een bezwaar zijn. De bijzonder fraaie Foto's van zowel exterieur als interieur van de waterradmolens in dit berggebied geven ons toch een goede indruk van de bedrijvigheid, die daar zo vele eeuwen heeft gebloeid. Het boek bestelden wij rechtstreeks bij de uitgever: Editions Créer, 63340 Nonette (Frankrijk). Het ISBN-nr. is 2.902894.25.6 en de prijs is Fr.fr. 335,- en het jaar van uitgave is 1985.

● 4. Jarenlang zijn de watermolens, dus de molens aangedreven door waterkracht, stiefmoederlijk bedield door de molen-historici. Daar lijkt nu wat verandering in te komen, want ook het nu beschreven boek behandelt deze molens en ditmaal verplaatsen wij ons naar België.

Frans J.B. Dirks *Watermolens van de provincie Antwerpen*, fnt. 21 x 29,7 cm., 100 pag's en 95 afbeeldingen in zwart/wit plus 14 pentekeningen.

Beschreven worden alle nog bestaande watermolens in deze provincie (12 stuks) en 4 stuks waarvan alleen het gebouw nog bestaat. De geschiedenis van de vroegste tijden tot op heden wordt boeiend beschreven. Het boek wil een aansporing zijn tot behoud en bescherming van deze molens. Immers anders dan in ons land zijn in België nog lang niet alle molens een beschermd monument.

Het is een mooi en interessant boek, een uitgave van de Koninklijke Vereniging voor Natuur- en Stedschoon, Koningin Astridplein 24 - 2018 Antwerpen, alwaar deze in 1990 verschenen uitgave verkrijgbaar is voor de prijs van B.fr. 700,-. Aanbevelen!

● 5. Minder enthousiast kunnen wij zijn over een Duits boekje, geschreven door de heren Fröde, Bartsch en Bieker: *Windmühlen - Im Wandel der Jahrhunderte*. Een verzorgd boekje in harde geplastificeerde omslag, een vierkant boekje van 19½ x 19½ cm.

Het bevat een aantal molens uit Rheinland, een gebied beoosten Limburg, alwaar nog 61 molens te vinden zijn. 39 molens hiervan zijn afgebeeld in kleur. De illustraties zijn echter zeer statisch en hard van kleur, met blauwe luchten zoals men die alleen vindt in Zuid-Europa. Vier van deze afgebeelde molens zijn regel- of onregelmatig nog in werking, maar geen enkele foto toont ons dit en dat vinden wij een grote fout! Een windmolen is géén statisch monument. Naast wat algemene informatie wordt er een té summier beschrijving van de molens gegeven. Misschien is dit 84 pagina's dikke boekje (ISBN 3-87463-153-2, prijs DM 26,-, uitgave 1989) iets voor de rondreizende toerist; molenvrienden echter kunnen dit boekje rustig in de winkel laten liggen.

● 6. In het Vlaamse tweemaandelijks heemtijdschrift *Bachten de kupe*, 32^e jrg., nr. 5 van sept.-okt. 1990, vindt men een artikel over het verdwijnen door de januari-storm van 1990 van de achtkante poldermolen te Loberge in Frans-Vlaanderen. De *Hostine-meulen*, een van de laatste restanten van poldermolens in Vlaanderen heeft de orkaan niet weerstaan en wederom verduwen een bijzondere molen uit het Franse landschap. Het 13 pagina's tellende artikel met diverse afbeeldingen (helaas is geen foto bekend van de molen in gloriëtijd) werd geschreven door de Nederlandse molinoloog John Verpaalen, onder meer bekend als stuwende kracht van de Stichting 'Levende Molens' te Roosendaal. Bij deze stichting - Vincentiusstraat 7, 4701 LM Roosendaal, kan men het exemplaar bestellen.

● 7. Bij onze moeder-vereniging 'De Hollandsche Molen', Sarphatistraat 634, 1018 AV Amsterdam is een fotoboekje in kleur uitgegeven over de restauratie van stellingkorenmolens *De Roos* te Delft, 12 pagina's en foto's met een korte tekst van de directeur van deze vereniging, de heer L.M. Endendijk. Uitgave september 1990, prijs f 3,75.

● 8. Eveneens bij 'De Hollandsche Molen' zijn een vijftal *Molenroutes door Noord-Holland* te verkrijgen. Deze fiets- en autoroutes werden uitgegeven onder copyright van de Provinciale Molencommissie van Noord-Holland. Van de beschreven molens is steeds een korte beschrijving opgenomen door Joh. Balk en Maarten Koenders.

Verkrijgbaar zijn: *De Kop en Wieringen + Texel,*
Noord-Kennemerpolderland + West-Friesland,
De Schermer + De Zaan,
Rond Haarlem + Langs de Veenrivieren en tenslotte
Tussen Hoofddorp en Leiden.

De prijs van de routebeschrijving is f 1,50 excl. porto. N.B.: Van 'De Hollandsche Molen' vernamen wij zojuist dat deze route-beschrijvingen inmiddels uitverkocht zijn (april 1991).

● 9. In het jaarverslag 1989 van de korenmolens *De Pegstukken* te Schijndel, samengesteld door B.H.J. Mols uit Leiden, wordt een beschrijving gegeven van de 8 molens, die ooit in het Brabantse Schijndel hebben gestaan. De hoofdzak van dit verslag is natuurlijk de één van de twee nog bestaande ronde stenen beltmolens, *De Pegstukken* uit 1845. Het verslag is in ringband uitgegeven en voorzien van slecht gedrukte foto's. De prijs is aan de hoge kant, n.l. f 9,- voor 25 pagina's. Verkrijgbaar door overschrijving van f 9,- op gironummer 5318928 van B.H.J. Mols te Schijndel o.v.v. *De Pegstukken*.

● 10. Wij besluiten deze opgave van molenliteratuur met een uiterst interessante gids van molens in de voormalige D.D.R. Dit boekje werd samengesteld door O. Wagenbreth en E. Jahn en kreeg als titel mee: *Mühlen zwischen Rügen und dem Thüringer Wald - Exkursionen zu historischen Getreide- und Ölmühlen.* Een uitgave uit 1990 van het Verlag Moritz Schäfer te Detmold - ISBN 3-87696-113-0. In dit boekje met fraaie zw/wit illustraties en 80 pag's dik, staan 15 routes door geheel Oost-Duitsland met beschrijving van alle molens, die men langs deze uitgestippelde routes vindt. Rügen is Duitslands grootste eiland en ligt in de Oostzee en het Thüringer Wald in het zuiden van de voormalige D.D.R. Wat uit deze gids blijkt, is dat er voor molenliefhebbers nog heel wat te genieten valt in dit tot voor kort gesloten gebied. De moderne tijd heeft daar tientallen jaren stil gestaan en als we dus iets willen proeven uit die tijd, dan moeten wij ons haasten. Men vindt er nog een grote verscheidenheid aan wind- en watermolentypen. Prachtig! Zeer aanbevolen deze gids (afm. 13½ x 21 cm.), prijs DM 26,80. Adres: Verlag Moritz Schäfer, Postfach 2254, D-4930 Detmold (Duitsland).

NIEUWE LEDEN

J. Aalbers-Berkhuizen	Aalten (Gld.)	A.K.H. Minderhoud	Haren
W.M. Damstra	Groningen	H. Molesma	Meeden
B.H. van der Goot	Eelde	J. Olthoff	Westeremden
E.J. Groenewold	Leermens	J.H. Oosterhof	Roodeschool
H. Kloosterhuis	Sappemeer	S.S. Schillhorn van Veen	Meeden
C. Kosmeier	Schildwolde	S. van der Wal	Heerlen
K. Maring	Roodeschool	Hartmut Wessling	Schwenewede (D.)
J.O. Meeuwes	Oudeschip	J.W. Zwartsenberg	Stadskanaal

ONS MOLENWINKELTJE

Per serie à 10 foto's: f 10,- nog steeds verkrijgbaar. De portokosten komen er nog wel bij.

Te bestellen bij B. Dijk - Aduarderdiep 3 - 9833 TG Den Ham (Gr.) - telefoon 05903 - 17 22.

De zwart/wit-foto's van de series B, C en D bevatten de volgende molens.

SERIE B.

't Witte Lam	- Zuidwolde
Windlust	- Zandeweer
Koningslaagte	- Zuidwolde
Goliath	- Roodeschool
De Eendracht	- Sebaldeburen
De Stormvogel	- Loppersum
De Korenbloem	- Vriescheloo
d' Olle Widae	- Ten Post
Germania	- Thesinge
Aeolus	- Farmsum
Ganzedijk	- Finsterwolde
De Noordermolen	- Noorddijk

SERIE D.

De Hoop	- Kropswolde
Hollands Welvaart	- Mensingeweer
Noordermolen	- Noordbroeksterhamrik
De Leeuw	- Oldehove
De Meeuw	- Garnwerd
Entreprise	- Kolham
De Jonge Jan	- Uithuizen
De Ster	- Winsum
Eureka	- Wetsinge
Fraeylemamolen	- Slochteren
De Ruiten	- Slochteren
De Dellen	- 't Waar

SERIE C.

De Hoop	- Garsthuizen
De Leeuw	- Zeerijp
De Palen	- Westerwijtwerd
Eben Haëzer	- Enumatil
Zeskante molen	- Niebert
Nieman's Molen	- Veelerveen
De Biks	- Onnen
De Hoop	- Haren
Groetepoldermolen	- Slochteren
De Noordstar	- Noordbroek
Grote Geert	- Kantens

VRAAG EN AANBOD

De heer Heiko Brüning
Jammerstal 47
4590 CLOPPENBURG
(Duitsland)

wil graag MOLENSTICKERS ruilen,
tevens kan men bij hem bestellen:

KINDER-MOLENBOUWPLATEN.

(op de *Goliath* bij Roodeschool en op
De Onrust in Oude Pekela te bezien).

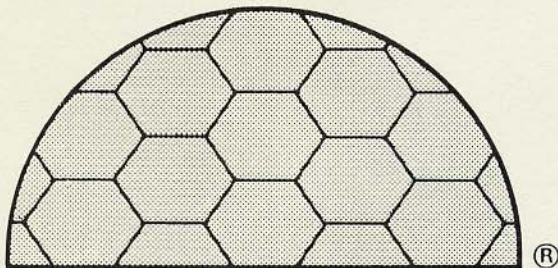
Rabobank

Voor een hypotheek op maat

de sterke kanten van Lamon

GEVEL REINIGEN en IMPREGNEREN
KELDER- en FUNDAMENTAFDICHTING
HOUTWORM- en BOKTORBESTRIJDING
SCHIMMEL- en ZWAMBESTRIJDING

LAMON

Produktieweg 8 9301 ZS Roden Tel: 05908-12400

Rabobank

Voor een spaarvorm die bij u past

